

Рівненський державний гуманітарний університет

Кафедра менеджменту

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 20 «Екологічний менеджмент»

(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність

073 „Менеджмент”

(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма

Менеджмент

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, факультет документальних комунікацій і менеджменту,

технологій та фізики

(назва інституту, факультету,)

2020– 2021 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «**Екологічний менеджмент**» для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент», освітньо-професійною програмою «Менеджмент» другого (магістерського) рівня вищої освіти

Мова навчання українська

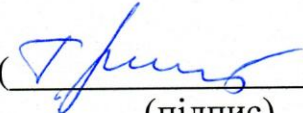
Розробник: Микитин Тарас Миронович, доцент кафедри менеджменту, к.т.н., доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри менеджменту

Протокол від “31” серпня 2020 року № 8

Завідувач кафедри менеджменту

Микитин Т.М
(прізвище та ініціали)

()
(підпис)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від “1” вересня 2020 року № 1

Голова навчально-методичної комісії

Дейнега І.О.
(прізвище та ініціали)

()
(підпис)

©РДГУ, 2020 рік

©Микитин, 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів — 3.0	Галузь знань 07 „Управління та адміністрування”	Вибіркова	
	Напрямок підготовки		
Модулів — 1	Спеціальність (професійне спрямування): 073 „Менеджмент”	Рік підготовки:	
Змістових модулів — 1		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин — 90		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 2 самостійної роботи студента - 4	Освітній ступінь: магістр	16 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	4 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		60 год.	80 год.
		Індивідуальні завдання: год.	
Вид контролю: залік			
Передумови для вивчення дисципліни: Менеджмент організацій, ділове адміністрування, управління змінами			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у студентів стійких знань стосовно сучасних систем

екологічного менеджменту, підготовка до практичного застосування цих знань у державних установах та на підприємствах регіонального й локального рівнів.

Предмет дисципліни: системи екологічного менеджменту (СЕМ), й сучасні інструменти розробки та впровадження цих систем.

Завдання:

1. Обґрунтування необхідності запровадження екологічної політики і відповідних зобов'язань, а також в реалізації природоохоронного законодавства;

2. Формування системи управління впливом господарської діяльності на навколишнє природне середовище та використання ресурсів;

3. Проведення внутрішнього екологічного моніторингу та контролю;

4. Збір достовірної інформації про екологічні аспекти виробничої діяльності об'єкта аудиту та встановлення його відповідності вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям аудиту;

5. Оцінювання ефективності, повноти і обґрунтованості заходів, що вживаються для охорони навколишнього природного середовища на об'єкті екологічного аудиту.

6. Використанні екологічного маркетингу як складової м та екологічних інновацій для реалізації природоохоронного законодавства

При цьому здобувач вищої освіти набуває вмінь:

- обґрунтовувати необхідність запровадження екологічної політики і відповідних зобов'язань, а також в реалізації природоохоронного законодавства;

- формувати системи управління впливом господарської діяльності на навколишнє природне середовище та використання ресурсів;

- проводити внутрішній екологічний моніторинг та контроль;

збирати достовірну інформацію про екологічні аспекти виробничої діяльності об'єкта аудиту та встановлювати його відповідності вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям аудиту;

оцінювати ефективність, повноту і обґрунтованість заходів, що вживаються для охорони навколишнього природного середовища на об'єкті екологічного аудиту.

- використовувати екологічний маркетинг як складову менеджменту та екологічних інновацій для реалізації природоохоронного законодавства.

3. Очікувані результати навчання

Компетентності, яких набуває студент при вивченні дисципліни відповідно до освітньо-професійної програми

Загальні компетентності (ЗК)	Фахові компетентності (ФК)
<p>ЗК1. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.</p> <p>ЗК2. Здатність до спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/ видів економічної діяльності).</p>	<p>СК1. Здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів.</p> <p>СК9. Здатність аналізувати та структурувати проблеми організації, приймати ефективні управлінські рішення, та забезпечувати їх реалізацію.</p>

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми (ПРН)

Р1. Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах.

Р3. Проектувати ефективні системи управління організаціями.

Р6. Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність.

4. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Система екологічного менеджменту. Історія розвитку.

Історичні аспекти розвитку понять ISO та EMAS. Міжнародний підхід до екологічного менеджменту. Предмет екологічного менеджменту. Основні принципи й елементи системи екологічного менеджменту (EMS). Сутність поняття «екологічний менеджмент».

Тема 2. Формування системи екологічного менеджменту в Україні.

Об'єкт і предмет екологічного менеджменту України. Перспективи впровадження екологічного менеджменту в Україні. Концепція запровадження екологічного менеджменту та аудиту в Україні. Системний підхід у дослідженні екологічного менеджменту.

Тема 3. Стандарти і міжнародні рекомендації в системі екологічного менеджменту.

Британський стандарт в системі екологічного менеджменту BS 7750. Схема екологічного менеджменту й аудитування (EMAS). Серія міжнародних стандартів систем екологічного менеджменту Історія і розвиток. Склад і опис елементів ISO 14001, основні вказівки щодо їхнього застосування.

Зобов'язання й екологічна політика. Планування та екологічні аспекти системи. Впровадження і функціонування системи управління навколишнім середовищем. Контроль і коригувальні дії. Аналіз з боку керівництва.

Тема 4. Загальні поняття і значення аудиту

Формування поняття і значення екологічного аудиту. Визначення екологічного аудиту. Особливості екологічного аудиту. Статус екологічного аудиту. Значення екологічного аудиту на сучасному етапі реформування економіки.

Тема 5. Спеціальні сфери застосування екологічного аудиту в Україні

Приватизаційний екологічний аудит. Інвестиційний екологічний аудит. Енергетичний аудит. Комплексний експрес-аудит підприємств, що модернізуються. Екологічний аудит на екологічному ринку. Екологічний аудит і захист інтересів товаровиробника. Вигоди від екологічного аудиту для товаровиробника. Екологічний аудит системі ціноутворення.

Тема 6. Методологічні основи здійснення екоаудиту

Загальні методологічні основи і принципи здійснення екологічного аудиту. Структурні складові екологічного аудиту: цілі і типи екологічного аудиту; об'єкти і суб'єкти екологічного аудиту та вимоги до них; критерії екологічного аудиту; еколого-аудиторська діяльність; система навчання з екологічного аудиту. Екологічні експрес-оцінювання. Оцінювання екологічного стану промділянки (місцевості).

Тема 7. Екологічний маркетинг як складова менеджменту.

Поняття екологічного маркетингу. Структура екологічного маркетингу. Концепції екологічного маркетингу.

Тема 8. Екологічні інновації як інструмент забезпечення екологічної безпеки виробництва.

Сутність поняття «екологічна інновація». Механізм формування й ефективного використання інноваційних факторів. Фінансування і стимулювання еколого-інноваційної діяльності.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	усього	у т.ч.			усього	у т.ч.		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
Система екологічного менеджменту. Історія розвитку.	10	2		8	10			10
Формування системи	12	2	2	6	12	1	1	10

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	усього	у т.ч.			усього	у т.ч.		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
екологічного менеджменту в Україні.								
Стандарти і міжнародні рекомендації в системі екологічного менеджменту.	12	2	2	6	12	1	1	10
Загальні поняття і значення аудиту	12	2	2	8	12	1	1	10
Спеціальні сфери застосування екологічного аудиту в Україні	10	2	2	6	10			10
Методологічні основи здійснення еко-аудиту	10	2	2	6	10	1	1	8
Екологічний маркетинг як складова менеджменту.	12	2	2	8	12	1		11
Екологічні інновації як інструмент забезпечення екологічної безпеки виробництва.	12	2	2	8	12	1		11
Усього	90	16	14	60	90	6	4	80

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Визначення, функції, інфраструктура і принципи екологічного менеджменту.	2
2	Серія міжнародних стандартів системи екологічного менеджменту.	2
3	Вивчення основних етапів запровадження системи управління навколишнім середовищем (ISO 14001)	2
4	Вивчення значення екологічного аудиту на екологічному ринку. Екологічний аудит у системі ціноутворення	2
5	Екологічні експрес-оцінювання та оцінювання екологічного стану промділянки (місцевості)	2
6	Вивчення поняття, структури та концепції екологічного маркетингу та розвитку екологічного бізнесу як складової менеджменту	2
7	Механізм формування й ефективного використання екологічних інновацій для забезпечення екологічної безпеки виробництва	2
Разом		14

7. Самостійна робота

№з/п	Тематика	К-сть
1.	Методологічні основи екологічного менеджменту	2
2.	Механізми правової і економічної відповідальності суб'єктів екоменеджменту.	2
3.	Конституція Землі як глобальний міжнародно-правовий документ.	2
4.	Екологічно орієнтована економіка як необхідна складова сталого розвитку.	2
5.	Систематизація інтегрованих систем менеджменту.	2
6.	Міжнародні організації з сертифікації.	2
7.	Оформлення звіту екоаудиту.	2
8.	Сфера використання екоаудиту та екологічної сертифікації.	2
9.	Екологічний аудит території.	2
10.	Екологічний аудит промислових виробництв і господарських систем.	2
11.	Екологічний аудит при експлуатації мінерально – сировинних ресурсів.	2
12.	Картографічні еколого-географічні дослідження.	2
13.	Муніципальний екологічний аудит.	2
14.	Висновки державної екологічної експертизи.	2
15.	Компетенція центральних органів влади у галузі екологічної експертизи.	2
16.	Діяльність Міністерства екології і природних ресурсів.	2
17.	Регіональні і відомчі органи управління у системі екологічного менеджменту.	2
18.	Регулювання взаємодії органів виконавчої влади у галузі охорони навколишнього середовища.	2
19.	Державний контроль за дотримання заповідного режиму на територіях і об'єктах природно – заповідного фонду.	2
20.	Організація і проведення перевірок водних об'єктів.	2
21.	Порядок здійснення державного контролю у галузі охорони, використання, відтворення тваринного світу і рибних ресурсів.	2
22.	Проведення державного контролю за охороною НПС в автотранспортних підприємствах.	2
23.	Неурядові і громадські екологічні організації.	2
24.	Менеджмент у сфері виробництва екологічно безпечних продуктів харчування.	2
25.	Профілактика радіоактивного забруднення харчових продуктів.	2
26.	Перспективи розвитку державної політики у сфері охорони НПС і екологічного управління.	2
27.	Становлення принципів екологічно зрівноваженого розвитку і вироблення його індикаторів.	2
28.	Товарна і цінова політики в екологічному маркетингу.	2
29.	Екологічні ризики інновацій.	2
30.	Ризики використання генетично модифікованої продукції.	2
Всього		60

8. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання виконується у формі:

1) *написання реферату чи дайджесту статей на задану тему:*

1. Екологічна політика і механізми її реалізації на регіональному рівні.

2. Концепція екологічного менеджменту.
3. Сучасні проблеми підготовки фахівців у сфері екологічного менеджменту.
4. Закордонний досвід упровадження Британського стандарту в систему екологічного менеджменту BS7750.
5. Система EMAS як ринковий інструмент.
6. Система стандартів серії ISO 14000 і екологічна оцінка діяльності підприємств.
7. Екологічна звітність як інструмент екологічного менеджменту.
8. Правове регулювання природоохоронної діяльності на підприємстві.
9. Становлення і тенденції розвитку екологічного аудиту в Україні.
10. Екологічний аудит і бухгалтерський облік.
11. Система обліку природоохоронної діяльності на підприємстві.
12. Екологічний ринок і стійкий розвиток.
13. Розподіл екологічних товарів і товаропросування.
14. Маркетинговий механізм управління охороною навколишнього природного середовища.
15. Можливості сучасних інноваційних факторів у підвищенні стратегічної стійкості еколого-економічної системи.
16. Інноваційна діяльність у рішенні екологічних проблем.
17. Екологічні аспекти експертизи винаходів.
18. Еколого-екопомічна політика України як фактор стійкого розвитку.
19. Екологічна політика і механізм її реалізації.
20. Світовий і український досвід управління техногенно-природною безпекою.
21. Концепція «екологічно усвідомленого» керівництва підприємством.
22. Роль екологічних факторів у виробленні стратегії розвитку підприємств.
23. Державно-правове регулювання управління природокористуванням на підприємстві.
24. Сучасні засоби екологічного менеджменту на підприємстві.
25. Екологічний менеджмент як інструмент досягнення конкурентоздатності.
26. Вдосконалювання керівництва охороною навколишнього середовища на підприємстві.
27. Методичні основи формування бізнес-планів природоохоронної ресурсозберігаючої діяльності.
28. Ринок екологічних товарів та спеціальних екологічних послуг.
29. Шляхи вирішення проблем забезпечення населення екологічно чистою продукцією.
30. Врахування ризику у екологічному менеджменті.

9. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Екологічний менеджмент» використовуються такі методи навчання:

- МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, виступи, співбесіда тощо);
- МН2 – практичний метод (практичні заняття, бізнес-кейси);

МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій, екскурсії на підприємства торгівлі);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (тезування, анотування, складання доповіді);

МН5 – відеометод у поєднанні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

МН6 – самостійна робота (розв'язання завдань).

10.Методи оцінювання:

Під час вивчення дисципліни «Екологічний менеджмент» використовуються такі методи оцінювання:

МО2 – усне та письмове опитування

МО4 – тестування;

МО5 – командні проєкти;

МО6 – реферати, есе;

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО8 – презентації та виступи на наукових заходах;

МО9 – захист практичних робіт;

МО10 – залік.

11.Методи контролю:

- опитування на практичних заняттях, індивідуальних консультаціях;
- розв'язування практичних задач;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- тестування;
- виконання модульної контрольної роботи;
- залік.

12.Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								ІНДЗ	МК	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	6+10	14	100
5	10	5	10	10	5	10	10			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

- ✓ опорний конспект лекцій з дисципліни «Екологічний менеджмент»;
- ✓ методичні вказівки до проведення практичних занять з дисципліни «Екологічний менеджмент»;
- ✓ методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни «Екологічний менеджмент».

14.Рекомендована література

1. Экологическое управление и более чистое производство. Дуркин М., Монт О., Плепис А. Швеция, Лунд МИИЭЭ, 2002, 203 с.
2. Екологічний менеджмент: Навчальний посібник / За ред. В.Ф. Семенова, О.Л. Михайлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 407 с.
3. Яновська Е.С., Кузовенко В.А, Дяченко Н.М. Основи екологічного менеджменту та аудиту: Навчальний посібник - К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2006.- 178 с.
4. Бабина Ю.В., Варфоломеева Э.А. Экологический менеджмент: Учебное пособие. М.: Изд-во "Перспектива", 2002. 207 с.
5. Системы экологического менеджмента для практиков / Под ред. С.Ю. Даймана. —М.: Изд-во РХТУ им. Д.И. Менделеева, 2004. - 248 с.
6. И.С. Масленникова, Л.М. Кузнецов, В.Н. Пшонин. Экологический менеджмент Учебное пособие. Санкт-Петербургский Государственный Инженерно-Экономический Университет Санкт-Петербург 2005. 200 с.
7. Т.А. Трифонова, Н.В. Селиванова, М.Е. Ильина. Экологический менеджмент: Учебное пособие. Владимирский государственный университет. Владимир, 2003, 290 с.

8. Белмане И., Далхаммар К. Системы экологического менеджмента: от теории к практике. Лундский университет, Швеция. 2000, 196 с.
9. Екологічний менеджмент: Навчальний посібник / За ред. В.Ф. Семенова, О.Л.Михайлюк. – К.: Знання, 2006. – 366 с.
10. Екологічне управління: Підручник / В.Я.Шевчук, Ю.М. Саталкін, Г.О.Білявський. – К.: Либідь, 2004. – 432 с.
11. Белов Г.В. Экологический менеджмент предприятия: Учебное пособие. – М.:Логос, 2006. – 240 с.
12. Літвак С.М., Рижков С.С., Скороходов В.А. Екологічний менеджмент і аудит: Навчальний посібник.- К.: ВД "Професіонал", 2006.- 200 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека РДГУ: <http://server.rdgu-dkm.rv.ua/library/>
2. https://stud.com.ua/45682/ekologiya/ekologichniy_menedzhment_i_audit
3. https://pidruchniki.com/ekologiya/ekologichniy_audit_suchasniy_ekologichniy_menedzhment
4. http://econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/science/articles/Kupalova_GI/Forming_the_effective_system_of_ecological_management_and_audit.pdf
5. <https://textbook.com.ua/ekologiya/1473446089>

Робоча програма дисципліни «Екологічний менеджмент» перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__ навчальний рік на засіданні кафедри менеджменту.

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “___” _____ 20__ року № ___
 Завідувач кафедри _____ (_____)
 (підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
 Протокол від “___” _____ 20__ року № ___
 Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)

Робоча програма дисципліни «Екологічний менеджмент» перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__ навчальний рік на засіданні кафедри менеджменту.

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “___” _____ 20__ року № ___
 Завідувач кафедри _____ (_____)
 (підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
 Протокол від “___” _____ 20__ року № ___
 Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)

Рівненський державний гуманітарний університет
Факультет документальних комунікацій, менеджменту, технологій та
фізики
Кафедра менеджменту

Назва дисципліни	Екологічний менеджмент
Загальна кількість кредитів та кількість годин для вивчення дисципліни	3 кредити / 90 годин
Вид підсумкового контролю	залік
Викладач (і)	Бобровський Анатолій Леонідович Микитин Тарас Миронович
Профайл викладача (ів) на сайті кафедри, в соцмережі	https://cutt.ly/SQZxm1u
E-mail викладача:	Електронна адреса tapac_m@ukr.net
Посилання на освітній контент дисципліни в CMS Moodle (за наявності) або на іншому ресурсі	https://drive.google.com/drive/folders/17FFJYHVUq9Wdkx-zHKMD1XN_2OsRzBxM?usp=sharing
Мова викладання	українська
Консультації	https://cutt.ly/QW1vKjz

Цілі навчальної дисципліни

Мета дисципліни: формування у студентів стійких знань стосовно сучасних систем екологічного менеджменту, підготовка до практичного застосування цих знань у державних установах та на підприємствах регіонального й локального рівнів.

Завдання дисципліни

- Обґрунтування необхідності запровадження екологічної політики і відповідних зобов'язань, а також в реалізації природоохоронного законодавства;
- Формування системи управління впливом господарської діяльності на навколишнє природне середовище та використання ресурсів;
- Проведення внутрішнього екологічного моніторингу та контролю;
- Збір достовірної інформації про екологічні аспекти виробничої діяльності об'єкта аудиту та встановлення його відповідності вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям аудиту;
- Оцінювання ефективності, повноти і обґрунтованості заходів, що вживаються для охорони навколишнього природного середовища на об'єкті екологічного аудиту.
- Використанні екологічного маркетингу як складової м та екологічних

інновацій для реалізації природоохоронного законодавства.

Код та назва компетентності:

ЗК1. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

СК1. Здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів.

Код та формулювання програмних результатів навчання:

P1. Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах.

P6. Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність.

P7. Організовувати та здійснювати ефективні комунікації середині колективу, з представниками різних професійних груп та в міжнародному контексті.

Передумови вивчення дисципліни для формування програмних результатів навчання та компетентностей

Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Екологічний менеджмент» значно підвищиться, якщо здобувач вищої освіти попередньо опанував матеріалом таких дисциплін як: «Менеджмент організацій», «Ділове адміністрування», «Управління змінами».

Самостійна діяльність здобувачів вищої освіти передбачає виконання індивідуального завдання.

Перелік тем

Змістовий модуль № 1

- 1.1. Система екологічного менеджменту. Історія розвитку.
- 1.2. Формування системи екологічного менеджменту в Україні.
- 1.3. Стандарти і міжнародні рекомендації в системі екологічного менеджменту.
- 1.4. Загальні поняття і значення аудиту.
- 1.5. Спеціальні сфери застосування екологічного аудиту в Україні.
- 1.6. Методологічні основи здійснення екоаудиту
- 1.7. Екологічний маркетинг як складова менеджменту.
- 1.8. Екологічні інновації як інструмент забезпечення екологічної безпеки виробництва.

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна

1. Бобровський А.Л. Екологічний менеджмент: Навч. підручник/ А.Л.Бобровський - К.: КНЕУ, 2003.- 231 с.
2. Галушкіна Т.П. та ін.Екологічний менеджмент та аудит: навчальний посібник. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2013. - 456 С.
3. Екологічний менеджмент: Навчальний посібник / За ред. В.Ф. Семенова, О.Л.Михайлюк. – К.: Знання, 2006. – 366 с.
4. Екологічне управління: Підручник / В.Я.Шевчук, Ю.М. Саталкін, Г.О. Білявсь-кий. – К.: Либідь, 2004. – 432 с.
5. Літвак С.М., Рижков С.С., Скороходов В.А. Екологічний менеджмент і аудит:Навчальний посібник.- К.: ВД "Професіонал", 2006.- 200 с.
6. Кожушко Л.Ф., Скрипчук П.М. Екологічний менеджмент: Навчальний посібник. – Рівне: РДТУ, 2001. – 343с.
7. Яновська Е.С., Кузовенко В.А, Дяченко Н.М. Основи екологічного менеджменту та аудиту: Навчальний посібник - К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2006.- 178 с.

Додаткова

1. Экологическое управление и более чистое производство. Дуркин М., Монт О., Плепис А. Швеция, Лунд МИИЭЭ, 2002, 203 с.
2. Бабина Ю.В., Варфоломеева Э.А. Экологический менеджмент: Учебное пособие. М.: Изд-во "Перспектива", 2002. 207 с.
3. Системы экологического менеджмента для практиков / Под ред. С.Ю. Даймана. —М.: Изд-во РХТУ им. Д.И. Менделеева, 2004. - 248 с.
4. Масленникова И.С., Кузнецов Л.М., Пшонин В.Н.. Экологический менеджмент Учебное пособие. Санкт-Петербургский Государственный Инженерно-Экономический Университет Санкт-Петербург 2005. 200 с.
5. Белмане И., Далхаммар К. Системы экологического менеджмента: от теории к практике. Лундский университет, Швеция. 2000, 196 с.
6. Белов Г.В. Экологический менеджмент предприятия: Учебное пособие. – М.:Логос, 2006. – 240 с.
7. Закон України “Про екологічний аудит” (від 24 червня 2004 року.)
8. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник/ За заг. ред. Ю.С. Шемчушенка. – К.: ТОВ "Видавництво "Юридична думка”, 2005. – 848 с.
9. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: Підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника та к.е.н., проф. М.К. Шапочки. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2005. – 759 с.
10. Корабльова А.І. Екологія: взаємовідносини людини і середовища. – Дніпропетровськ: Центр екологічної освіти. Видання II, 2001. – 265с.
11. Шевчук В.Я., Саталкін Ю.М., Білявський Г.О. та ін. Екологічне управління: Підручник. – К.: Либідь, 2004. – 432 с.

Посилання на сайти

1. Верховна Рада України. Офіційний веб-портал [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>
2. Електронна бібліотека РДГУ: <http://server.rdgu-dkm.rv.ua/library/>
3. https://stud.com.ua/45682/ekologiya/ekologichniy_menedzhment_i_audit
4. https://pidruchniki.com/ekologiya/ekologichniy_audit_suchasniy_ekologichniy_menedzhment
5. http://econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/science/articles/Kupalova_GI/Forming_the_effective_system_of_ecological_management_and_audit.pdf

Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Ноутбук, персональний комп'ютер, мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет, інше обладнання для:

- комунікації та опитувань
- виконання домашніх завдань
- виконання завдань самостійної роботи
- проходження тестування (поточний, модульний, підсумковий контроль).

Програмне забезпечення для роботи з освітнім контентом дисципліни та виконання передбачених видів освітньої діяльності: Microsoft Office Excel, Microsoft Office PowerPoint.

Види та методи навчання і оцінювання

Код компетентності (згідно ОПП)	Назва компетентності	Код програмного результату навчання	Назва програмного результату навчання	Методи навчання	Методи оцінювання результатів навчання
ЗК1	Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.	Р1.	Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах	МН1, МН2, МН4, МН6, МН7	МО2, МО6, МО7, МО9, МО10

ЗК7	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	Р6	Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність.	МН1, МН2, МН4, МН6, МН7	МО2, МО6, МО7, МО9, МО10
СК1	Здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів.	Р6	Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність.	МН1, МН2, МН4, МН6, МН7	МО2, МО6, МО7, МО9, МО10

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);

МН2 – практичний метод (практичні заняття);

МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анування, рецензування, складання реферату);

МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

МН6 – самостійна робота (розв'язання завдань);

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

МО2 – усне або письмове опитування

МО6 – реферати, есе;

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО9 – захист лабораторних і практичних робіт;

МО10 – залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти при вивченні дисципліни «Екологічний менеджмент»

Поточне тестування та самостійна робота								ІНДЗ	Сума
Змістовний модуль 1									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	20	100
7	7	7	7	8	8	8	8		
Модульний контроль - 20									

Система та критерії оцінювання

у Рівненському державному гуманітарному університеті

Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми / виду діяльності може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в розподілі балів, які отримують здобувачі вищої освіти при вивченні дисципліни.

Результат освітньої діяльності здобувача вищої освіти оцінюється згідно Положення про оцінювання знань і умінь здобувачів вищої освіти РДГУ за такими рівнями та критеріями:

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					Екзамен	Залік
90-100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	Відмінно	Зараховано
82-89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивний-варіативний)	добре	
74-81	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			

64-73	D	Задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	Задовільно	
60-63	E	Достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання лабораторних досліджень; оцінка (бали) за практичну діяльність; оцінка за ІНДЗ; оцінка (бали) за участь у наукових конференціях, олімпіадах, підготовку наукових публікацій тощо.

Здобувачам вищої освіти після аудиторних занять надається право підвищувати свій рейтинг лише під час складання іспитів (підсумкового модульного контролю) за графіком екзаменаційної сесії. Залік виставляється за результатами поточного модульного контролю, проводиться по завершенню вивчення навчальної дисципліни.

Політика дисципліни

При організації освітнього процесу здобувачі вищої освіти, викладачі, методисти та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу у РДГУ, Положення про академічну доброчесність, Положення про оцінювання знань і умінь здобувачів вищої освіти, Положення про практики, Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти.

Кожен викладач ставить здобувачам вищої освіти систему вимог та правил поведінки здобувачів вищої освіти на заняттях, доводить до їх відома методичні рекомендації щодо виконання різних видів робіт. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність під час практичного заняття; (не)допустимість пропусків та запізень на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними

пристроями під час заняття; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.

Політика доброчесності

Здобувач вищої освіти виконуючи самостійну або індивідуальну роботу повинен дотримуватись політики доброчесності. У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти він отримує незадовільну оцінку і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі.